

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאצרות תורת החסידות
עשובצות זהב ועסודרות
משיעוריו ושיחותיו של
רבי מנחם מענדל פערנץ שליט"א
פרשת כי תבוא

ספרי וההלואם

על התורה
שלהבות קודש והגינות חכמה
עפרשת השבוע

שבט קודש
אכסוף נעים שבת
בקדושת השבת וסגולתה

סגולה לזכרון

פעם ביקש מאן-דהוא מהרב הקדוש בעל "שמח ישראל" מאלכסנדר זיע"א סגולה לזכרון. אמר לו ה"שמח ישראל", שירחץ כמה פעמים ביום את חוט השדרה במים קרים. עמד על ידו אדם אחר, וביקש גם הוא סגולה לזכרון, שמא אעשה את אותה סגולה? אמר.

ענה לו ה"שמח ישראל": עבורך יש לי סגולה אחרת: תקיים את הכתוב 'לא תתורו אחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם' על ידי זה זוכים 'למען תזכרו'.

וסיפר החסיד הישיש ר' משה אהרן בויס, שהזכיר את עצמו לפניו שיזכה לזכרון טוב ושיזכור כל מה שילמד. ענה לו ה"שמח ישראל": עצה היא על זה להיות בבחינת בור סוד שאין מאבד טיפה, דהיינו להיות נזהר במדת יסוד שזו סגולה לזכרון, ועל ידי זה זוכים להיות בור סוד שאינו שוכח שום דבר.

על הפסוק (דברים כו יג): 'לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי' הביא הרה"ק בעל ה'לב שמחה' מגור זיע"א, כי הגאון הרוג'ובי ביקר פעם אצל זקנו בעל השפת אמת' מגור זיע"א, וכאשר הלך, אמר השפת אמת, שמזכרוננו ניכר שהיה שמור כולו בקדושה.

הוא אשר אמר הכתוב 'לא עברתי ממצוותיך' ולכן 'לא שכחתי'. וזה שאמרו בירושלמי 'אית לך מימר על אותו הגוף הקדוש בשוכח', על דרך דברי השפת אמת 'לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי', וכפי השמירה כך הזכרון.

וכמוספר על אדם שקבל לפני הרב הקדוש רבי פנחס מקוריץ זיע"א על מחלת השכחה ממנה סבל.

ענה לו הצדיק, שישב בתשובה המגעת עד כסא הכבוד ואין שכחה לפני כסא כבודך.

מכך למד בעל 'לב שמחה' קל וחומר, לאדם שלא פגם, שאין השכחה שולטת בו.

ארץ ישראל

כשהגיע הרב הקדוש רבי אברהם דוב מאבריטש זיע"א, בעל 'בת עין', לימי הזקנה, השתוקק לעזוב את ארץ העמים ולעלות לארץ הקודש הסתפח בנחלת ה'. מכשולים עצומים נערכו על דרכו. לא קל היה לנטוש רבנות בעיר מכובדת ופרנסה בהרחבה וללכת לארץ ישראל באין מכיר ובאין מודע, אבל החלטתו לקיים מצות ישוב ארץ ישראל בגופו היתה נחושה.

והיה הצדיק מתכונן לנסיעה ואפוף כולו אוריא דארץ ישראל, סופר את הימים ואת השעות לקראת יום הנסיעה הנכסף, אינו

רואה ואינו שומע מאומה רק ארץ ישראל וארץ ישראל.

כשבא להיפרד מידידו הרב הקדוש רבי אהרן מויטומיר זיע"א, שהיה אז מוטל על ערש דוי אמר לו רבי אהרן: הרי אמרו שמימי ארץ הקודש רפואה הם, והנה עומד מר לנסוע לארץ וכל הגיגיו נתונים בה, יקח נא מעט מים לתוך פיו ודינם יהא כדין מימי הארץ, אחר כך יפלטם לכוס ואני אשתה אותם וארפא. וכן היה.

באותו פרק נקלע משלוחי צפתי לעירו של הרב הקדוש מאבריטש. שש בו רבי אברהם דוב והרבה להתעניין אצלו פרטי פרטים רבים מני ספור מארץ הצבי.

המשולח שהיה מחונן בשפה עסיסית ועשירה תיאר לפניו את הקדושה והיופי של הארץ, את הנוף המרהיב והמקסים שלה ואת המקומות הקדושים עטויי ההוד. בירושלים עיר הקודש, סיפר, ניצב שריד בית מקדשנו, הכותל המערבי אשר שכינה לא זוהי הימנו מעולם ובת קול מנהמת כיונה מבין חרכיו.

ועל אם הדרך בבית לחם נמצא קבר רחל אמנו המבכה על בניה וקולה נשמע ברמה. בחברון טמונים האבות והאמהות במערת המכפלה, ובמרומי הגליל מתנוסס קבר הרשב"י במירון, ובכל המקומות הללו שואבים קדושה בחביות ונהנים מזיו השכינה. ואז התלהב המשולח והוסיף: למה אאריך בדרוש, הרי אפילו האבנים בארץ ישראל הן ממש מרגליות!

המשולח עזב את ביתו והרב הקדוש עזב אף הוא את הבית כעבור זמן קצר והפליג באניית מפרשים לארץ כיסופיו. התיישב בצפת, בירת הגליל העליון, והחל לנהוג נשיאותו ברמה. בעקבותיו הגיע מאוחר יותר המשולח הצפתי שחזר לביתו, וכשנפגשו, שאלו המשולח: נו רבי, הטובה הייתה עצתי? החזיר לו הרב הקדוש: נכונים היו דבריך אודות המקומות הקדושים, אמנם מצאתי בארץ את הכותל ואת קבר רחל ומערת המכפלה, הכל אמת ויציב, ברם הרי הוספת כי גם האבנים שבארץ מרגליות הן, בעוד שנוכחתי לראות כי האבנים הן אבנים ולא מרגליות.

ענה המשולח לדבריו בקול תקיף: רבי, אבל מי שזוכה וראוי לכך, כן רואה!

מיד קם הרב הקדוש מכסאו מבלי לומר מילה, נכנס לקיטונו הסמך והסתגר בה. במשך שנה תמימה לא יצא מן החדר, לא דיבר עם איש ולא בא בכל מגע עם כל בני צפת הנדהמים, עסק בעבודתו הקדושה בהתבודדות ובפרישות והיה מנותק מעולם

ושפתוהיני שבה

יום השבת הוא יום שיש בו שבח לבורא כל עולמים. אין לנו עת בה השירה וההודיה ליוצר הכל בוקעות מקרבנו כמאלהן כביום השבת.

ביום זה מעידים כל הנבראים על בריאת השמים והארץ על ידי הקדוש ברוך הוא, ושמחה מיוחדת מפעמת בנשמותינו וגורמת לנו לשאת עינינו לשמים ולשבח ולפאר למי שברא כל אלה.

מכיוון שכן, יובן מדוע יום השבת הוא יומו של היכל הנגינה הקונה מקום של כבוד בבתי ישראל בעת סעודות השבת ולאורך יום השבת כולו.

מלבד אותם מזמורי תפילה ופיוטי קודש אותם התקינו אנשי כנסת הגדולה לומר בסדר התפילה, אנו מוצאים ענין מיוחד אשר נתקבל זה שנות דור ודור לומר בשבחיך ולהרבות בזמירות קודש בעת סעודות השבת דווקא.

זמירות השבת יסודתן בהררי קודש מדברי הראשונים כמלאכים, הם רבנו האריז"ל ובני חברותו הקדושה, או גדולי עולם אחרים שתרמו אף הם חלקם בחיבור פיוטי קודש המרוממים כל אומריהם.

ויש לנו להתבונן ולרדת לעמקו של דבר, מפני מה אכן נהגו בכל תפוצות ישראל לומר את זמירות השבת באופן של שירה ערבה וזמרה נעימה בעת שלשת הסעודות.

אם סודות גדולים ונשגבים טמונים בין מילות הפיוטים הקדושים, מדוע נהגו לשוררם? עוד יש להבין, מדוע סידרו לאמרם בשעת הסעודה דווקא ולא קבעו לאמרם בעת התפילה או במעמד מיוחד עבורם?

באורים רבים נאמרו בדבר, וכולם מכונים למקום אחד. ובדברי המדרש מצאנו הסבר נפלא לאמירת הזמירות בשעת הסעודה דווקא.

וכך משלי חכמינו ז"ל במדרש (שהש"ר ח יג) על הפסוק (ש"ה ש"ח יג) 'היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני':

כרוז נשמע בכל ערי המדינה בהתרגשות: "הוד מלכותו, מלכנו הרם והגישא, מזמין את כל אזרחי המדינה לסעודה חגיגית ומיוחדת שתתקיים בארמנו בשבוע הבא!"

בתאריך המיוחד, תכונה מיוחדת הורגשה בארמון. מכל קצוות המדינה

באו המונים לחגוג עם המלך ולהשתתף עמו בסעודתו.

בין הסועדים בלטה השתתפותם של קבוצת אנשים זעירה, אשר נודעו מאז ומתמיד כאנשים שאינם ממחבבי המלך ומבקשי טובתו.

כטוב ליבם של אורחים אלה במאכלים הערבים לחכם ובשתיה אשר כדת באין אונס, וזה דעתם עליהם, והחלו להביע את דעותיהם על התנהלותו של המלך בקול רם, וכשהשלמה הוגנת לדבריהם פיזרו כמה קללות על ראשו של המלך כאוות נפשם ומשאלתם מימים ימימה.

הרגיש בהם המלך וחמתו עלתה בקרבו ופעפעה בתוכו כארס של עכנא.

"הנכם אוכלים ושותים על שולחני - ובתוך כך מדברים בי סרה בעזות פנים שכזו?"

בכעסו החליט המלך להכריז על סיום הסעודה ולפזר את כל האורחים לביתם, ואילו הסוררים יבואו על ענשם החמור. אחד משירי המלוכה שראה את המתרחש ובלבו עלה צער על העלול לקרות, התקרב אל המלך הנזעם והחל מלמד סגוריה בחשש:

"אדוני המלך ירום הודו, עד שאתה מביט באלו שאוכלים ושותים ומקללים אותך, מדוע לא תביט בשאר הסועדים שאוכלים ושותים מידך הרחבה ומברכים אותך ומשבחים לשמך?"

לשמחתו ולשמחת כולם קיבל המלך את דבריו, והסעודה המשיכה בסדרה החגיגי עד לסיומה.

יושב תהלה ישראל

משל זה בא ללמדנו את חשיבותם של בני ישראל המודים ומשבחים לפני הבורא בכל עת, ובפרט בעת סעודתם.

העולם כולו מלא בנאצות ובגדופים חלילה הנשמעים מפיהם של אומות העולם על האופן בו מנהל הבורא את עולמו. ברחבי העולם כולו יושבים גויי הארצות ואוכלים ושותים ופוחזים, ובעת אכילתם משמיעים הם דיבורי גבלה הגורמים צער למלך מלכי המלכים.

באותה שעה חושב הבורא להחריב את עולמו, והתורה הקדושה נכנסת ומלמדת סגוריה ואומרת:

"רבנו של עולם, עד שאתה מביט באלו שמחפחים ומכעיסים לפניך, הבט בבני ישראל עמך שמברכים ומשבחים ומקלסים לשמך הגדול בלימוד התורה,

ומלואו. איש לא ידע לפתור את התעלומה הגדולה מה קרה פה. בתום השנה סיים הצדיק את התבודדותו, יצא את חדרו כשכולו צוהל וקורן אור, וצוה להזמין קרואים רבים לסעודת מצוה והמשולח בתוכם. כשהופיע המשולח לפני פנה אליו הרבי ואמר ברגש רב: נכון, נכון, האבנים הן מרגליות! האבנים הן מרגליות!

ולהפצרת איש אמוני החסיד ר' פישל ברנסטיין, הבהיר לנוכחים את כל הפרשה באמרו: מעודי לא הסכנתי לשמוע איש מדבר אלי בתקיפות כפי שהמשולח דיבר ואמר לי שמי שזוכה רואה הבנתי אפוא כי מן השמים שמו דברים בפיו להוכיחי כי טרם הגעתי לשלימות כדי שאוכל להשיג הרגשה כזו בארץ ישראל, והסתגרותי לכן במשך שנה תמימה להזדכך ולהתקדש בקדושה עילאית. עד שזכיתי היום לראות כי אכן אפילו האבנים הפשוטות שבארץ ישראל מרגליות הן, ככתוב (ישעיה נד יב) 'והיה כדרכי שמשותך ושערייך לאבני אקדח'.

על הפסוק (ויקרא יט כג): 'וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכלו, מפרש רבנו האור החיים' הקדוש זי"ע, שהכוונה בביתא ארץ ישראל היא בכוונה רוחנית בלבד ולא להנאת הגוף כלל.

עוד פרש רבנו האור החיים' הקדוש זי"ע, א' על הפסוק (דברים כו ז): 'את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרכיו ולשמוע חוקיו ומצוותיו ומשפטי ושלמוע בקולו', שהוא לפי מעלת ארץ ישראל, זה לשונו: אמרו 'היום' יתבאר על דרך אמרם ז"ל (כתובות כ:): כל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה, עד כאן, והוא אמרו 'את ה' האמרת היום', דוקא, פרוש, כיוון שהיו בארץ המקודשת, והגם שעדין היו בארץ סיחון ועוג עם כל זה כבר כתבנו שהיא מקודשת כיוון שנכבשה כיבוש רבים על פי נביא.

ומעתה אין מקומה נחשב חוצה לארץ, ולזה האמירו ה' להיות להם לאלהים, והוא אמרו 'לחיות לך לאלהים'.

ורא כל עמי הארץ

פעם פנה הרבי בעל הלב שמה: מגור זי"ע, אל בחור כבן חמש עשרה ושאלו: אם הגיע למצוות ואם הינו מניח כבר תפילין.

לה, מיהר למסור את

בזמירות ובתשבוחות.

הרי לנו כי ההבדל המוסרי שבין אומות העולם לבני ישראל מתגלה ביתר שאת בעת הסעודה, ובאותה שעה מתחדדת מעלתם של ישראל על פני הגויים, אשר בשונה מהם שנהגים ופוזחים - בני ישראל אוכלים ושותים ומקלים לבורא בדברי הלל ושבח. וכעין זה מצאנו שאמרו חכמינו במסכת מגילה (יב:) שיום השבת מתאפיין בשוני הניכר בין ישראל לאומות: בעוד ישראל אוכלים ושותים ופותחים פיהם בדברי תורה, בשירות ובתשבוחות, אומות העולם אוכלים ושותים ופותחים פיהם בדברי תפלות.

טבע העולם הוא, שהאכילה והשתיה מגבירות בקרבו של אדם את בחינתו החמרית וגורמות לו לזחיות הדעת המביאתו פעמים לדיבורי הבל ורעות רוח. אך בני ישראל לא כן המה, רק מתעלים ומתרוממים בעת סעודתם ומשבחים ומברכים למי שברא ויצר הכל והעניק להם מזון מידו הרחבה. ויש להעמיק עוד בדבר:

האכילה והשתיה מחביבות את לבבו של העוסק בהן, ומתוך כך דעתו טובה עליו ויכול הוא להשכיל ולהבין בעניינים אשר אינו משיגם בכל זמן אחר. בעת זו בה דעת האדם מבוסמת עליו, יכול הוא לבוא לידי מדרגות עליונות אותן אינו יכול להשיג בכל זמן אחר. זהו זמן נעלה ביותר בו נפתחים לפני האדם אוצרות בלומים של שפע רוחני ואורות עליונים, וכל בר דעת הרוצה ליטול יבוא ויטול ויקנה לעצמו קנין נצח בשעה זו.

אלא שאומות העולם מנצלים את הרחבת דעתם עבור דברים שפלים ומגונים מן הדיוטה התחתונה, ועוסקים בדברי הבאי, ואילו בני ישראל מנצלים אותה כדי להתעמק במושכלות ולשוור לפני הבורא שיר חדש בנעימה ובזמרה.

לכן נתקנו אותן זמירות קדושות לשוררן בעת הסעודות דווקא, כדי שיאמרו בשעה בה שוררת הרחבת הדעת, ולעת שכזאת יכול האדם להשיג ולהבין מקצת מצפונותיהן ורזיהן הגבוהים, ולהביט תמונת ה' החבויה בהן.

משבח ואימד

מפליג היה הרב הקדוש רבי יצחק מאיר מגור זי"ע בעל 'חידושי הרי"ם' בשבח חידושי תורתו של הרב הקדוש רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע בעל 'אוהב ישראל'.

מרגלית טובה שגורה היתה בפיו מחידושי, אותה שמע בשמחת הנישואין המפורסמת אשר קנתה את שמה 'החתונה הגדולה באוסטליה', ובה פתח פיו בחכמה והוציא אור תעלומה במהות השירה של יום השבת.

והיה 'חידושי הרי"ם' מפטיר אחר הדברים, כי מתיקותם עמדה בפיו עוד חמשת רבעי שנה לאחר שנאמרו.

פתח הרב מאפטא ואמר:

במטבע שטבעו חכמים בנוסח התפילה של יום השבת אנו אומרים: 'זה שיר שבח של יום השביעי שבו שבת אל מכל מלאכתו, ויום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת, טוב להודות לה'. לפיכך יפארו ויברכו לאל כל יצוריו, שבו יקר וגדולה וכבוד יתנו לאל מלך יוצר כל'.

ולשון חכמים צריכה תלמוד:

הרי המילה 'לפיכך' באה תמיד כנתינת טעם לדבר. ומה הוא כאן שאמרו כי מפני שז'ה שיר שבח של יום השביעי ויום השביעי משבח ואומר - 'לפיכך' יפארו ויברכו לאל כל יצוריו? במה תלויים הדברים ועומדים עד שנאמר כי מחמת זה הוא שבאו לזה? אלא פירש הרבי מאפטא וגילה מכשוננו של עולם: מצד עצמו יש לתמונה, כיצד יתכן שיהיה כוח ועוז לשום יצור נברא שבעולם להרהיב בנפשו וליתן שבח והודיה להשם יתברך, וכי מה הם ומה חייהם לעמוד בפני מלך מלכי המלכים ולשבחו?

אלא מפני שיום השביעי, הוא שבת קודש, משבח

בעצמו ואומר דברי שבח ומזמור שיר לקדוש ברוך הוא, לפיכך גם כל יצוריו יכולים לפאר ולברך אליו יתברך.

והאריך עוד בדרוש עמוק, אשר לימים נדפס גם בספרו הקדוש 'אוהב ישראל' בדרוש לשבת קודש, כי למעשה אין כל מצווה בעולם שנעשה בה התיקון בעולמות העליונים אם לא שתקדים להתעוררות מלמטה מצד בני ישראל העושים אותה ומקיימים אותה, מלבד מצווה אחת היוצאת מן הכלל, היא מצווה השבת אשר בה נעשה התיקון והיחוד בעולמות העליונים מעצמותו יתברך בלי שום עזר וסיוע מלמטה.

רמז לדבר יש בכך שמצאת השבת שנצטוו בה בני ישראל - עיקר קיומה ב'שב ואל תעשה', כמו שלושים ותשע המלאכות האסורות בשבת ותולדותיהן, אשר כל קיומן אינו בפעולה ובעשייה כי אם דווקא בשביתה ממלאכה.

וזאת מפני שמצוות השבת אינה צריכה לסיוע של עשייה מהעולמות התחתונים, וכל התיקונים בה נעשים מעצמם בכוח עליון.

לולא כך, לא היו הבריות יכולים לשבח ליוצרים על מתנת השבת, כי אילו הוזקקה השבת למעשי התחתונים, הלא מי יאמר זיכתי ליבי וטהרתי מחטאתי ופעלתי בעצמי ככל הראוי לקדושת השבת?

אלא רק מפני שיום השביעי עצמו משבח ואומר, ונעשים כל התיקונים בעולמות העליונים מעצמם, על כן גם כאשר לא השיג האדם מדרגה עליונה יכול אף הוא לכלול עצמו בקדושת השבת, ולהתייחד בעצמותו יתברך.

זהו שאמרו שמוכיו שיום השביעי משבח ואומר, לפיכך יפארו ויברכו לאל כל יצוריו.

והן הן דברי הפלא אשר הביאו רבותינו בעלי התוספות (סנהדרין לו: ד"ה מכנה) בשמם של רבותינו הגאונים (תשובת הגאונים), שאין בני ארץ ישראל אומרים קדושה אלא בשבת, שהרי לגבי מלאכי מעלה כתוב (ישעיה נב) 'שש כנפים לאחד', וכל כנף אומר שירה אחת ביום בששת ימי החול.

וכשמגיע יום השבת אומרים המלאכים לפני המקום: "רבונו של עולם, אין לנו עוד כנף לשוור בו לפניך".

והקדוש ברוך הוא משיב להם: "יש לי עוד כנף אחד שאומר לפני שירה, הם בני ישראל, שנאמר (שם כד טו): 'מכנה הארץ זמירות שמענו'".

כתב על כך רבנו יצחק מווינה בעל 'אור זרוע' (הל' שבת ס' מ"א אב ד), שמסבה זו תיקנו רבותינו לומר בסדר התפילה מזמורים ופיוטים לכבוד השבת, לפי שלא בחר הבורא ביום השבת לשמוע את שבחם של מלאכי השרת כי אם את שבחם של ישראל.

וזה פרוש הכתוב: (דברים כו ז-ח) 'את ה' האמרת היום... וה' האמירך היום', שעל ידי שכלל ישראל האמיר ושיבח את הבורא 'היום', הוא יום המיוחד שבת קודש, גם הבורא האמירך היום וחפץ בשבחך יותר משל מלאכי השרת.

והבאור בזה, כי רצה בורא העולם לזכות את ישראל ונתן להם את מצוות השבת המיוחדת, בכך שאין היא צריכה להתעוררות מעשיהם, ומשכך אין לה דמיון לשאר המצוות שבהן נבחן אדם לפי מעשיו והכנתו אל המצוה, ועל כן כל נפשות ישראל בצל כנפיהן יחסין בלי יוצא מן הכלל, וכל עדת ישראל יעשו אותה.

בכך נבין מדוע במשך כל ימות השבוע משוררים המלאכים והשרפים לפני אדון כל עולמים, כי אצל בני ישראל אין הכל מגיעים למדרגת קיום המצוות בשלמות הרצויה ביותר, לפי שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ורק המלאכים שנקיים מכל חטא ופנייה יכולים ליתן שיר ושבח לבורא.

אמנם ביום שבת קודש, שבו השבת עצמה מביאה את התיקון השלם ואין צורך בה להתעוררות מעשינו, ראויים אף כל בני ישראל לפאר ולשבח לבורא כל עולמים.

תפילה

פנינים וצרחוליות בעניני עבודה שבלב זו תפילה

לא תניף עליהם ברזל

מוסר השכל נוקב על הזהירות מדיבור בשעת התפילה, כתב הגאון הקדוש רבי יעקב אביחצירא זי"ע בעל 'אביר יעקב' בספרו 'פיתוחי חותם' על הפסוק (דברים כו ה) 'ובנית שם מזבח לה' אלהיך, מזבח אבנים, לא תניף עליהם ברזל'.

יש להישמר ולהזהר שלא לדבר בשעת התפילה, לפי שאותיות התפילה נקראות 'אבנים', מפני שעל ידן נבנים עולמות עליונים באמצעות דיבור האדם בתפילה והמילים שהוא מוציא מפיו.

וזהו שנאמר 'מזבח אבנים', הן האותיות הנקראות אבנים, כאמור, שעל ידי האותיות שאתה מוציא בשפתך אתה בונה למעלה היכולות עליונים.

רק הישמר לך ושמוך נפשך מאוד שלא תפסק בהם בשיחה, וזו הכוונה 'לא תניף עליהם ברזל', שהרי נמצאת בונה מצד זה, וסותר מצד זה.

והוסיף רמז נאה, כי 'ברזל' עולה מניינו בגימטריה עם הכולל כמספר תבת 'פסק'. להורות, שאם פסק אדם את התפילה כדי לדבר דברי חולין, עבר על לא תניף עליהם ברזל, ובוזה סתר כל מה שבנה.

ומה נאה עדותו של הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א, שזכה בימי חרפו כמה פעמים לקבל פני נינו של האביר יעקב, הלא הוא הרב הקדוש רבי מאיר אביחצירא זי"ע:

"נכנסתי עמו לבית הכנסת באשדוד, ונפעמתי מגודל יראתו וזהירותו בכבוד בית הכנסת, ממורא המקדש ומכוונותיו בתפילה.

הוא ישב וקרא עמי פתיחת אליהו ז"ל מילה במילה, כשהוא מטעים כל משפט וכל ענין ומנענע בידי ובראשו על פי המשמעות, פניו בוערות כגחלי אש, וכולו שלהבת י-ה ושבח לא-ל עליון נורא ואיום".

השראת השכינה בימינו

בית המקדש, הבית הגדול והקדוש אשר אליו היו נשואות עיניהם של בני ישראל בשעה שעמד בתפלתו, היה מקום להשראת השכינה, מקום שבו חש כל יהודי בקדושה האופפת אותו, וניסים גלויים היו נגלים בו.

גם בימינו, כשאנו בגלות ואין בית המקדש קיים, עדיין יש עמנו מקום מקודש שהוא מעין בית המקדש.

נאמר בספר יחזקאל (יא טו) 'לכן אמר כה אמה ה' אלקים, כי הרחקתם בגוים וכי הפיצתם בארצות ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם'.

על המושג 'מקדש מעט' מציאנו בגמרא (מגילה כט.) כי אלו הם בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, שנתורו לפליטה גם בגלות, ועוד אמרו שם על הפסוק (תהלים צא א) 'ה' מעון אתה היית לנו', כי אלו הם בתי כנסיות ובתי מדרשות, שהם מעונו ומשכנו של ה' יתברך.

בתי הכנסת ובתי המדרש הם המקום האחרון שנותר לנו לפליטה בגלות, כמקום מקודש שיש בו השראת השכינה. כבר קרוב לאלפים שנה שאנו מצויים בגלות, אין לנו את בית המקדש שחבר בעוונותינו, אולם יש לעם ישראל נחמה מועטה בכניסה לבתי הכנסת ובתי המדרש, שאמנם אינם בית המקדש ממשי, אבל הם 'מקדש מעט'. וכמו כן יש לנו בכל דור ודור את 'בית רבנו שבבבל', זהו מקום משכנם של צדיקי הדור, אשר גם שם יש השראת השכינה.

על מה עשה ה' ככה?

אך הנה, לפני שנים בודדות, בשנת תש"פ קרה מאורע מרעיש ביותר: בתי הכנסת ובתי המדרש הגדולים בעולם - היו סגורים ושוממים, ירחם ה'. מקומות תפילה ולימוד של עשרות אלפי אנשים, שקול תורה נשמע בהם ברמה באופן שלא נשמע כמותו מעולם, ובהיקפים בלתי נתפסים היו סגורים לחלוטין. גם בתי הכנסת והקהילות והשכונות חדלו מפעילותם, ויהודים נאלצו להתפלל ברחובות העיר.

אפילו ציונו הקדוש של רבי שמעון בר יוחאי נסגר! הרי זו גזירה נוראה ואיומה, שהיכלי הצדיקים סגורים ואין ליהודי היכן לשפוך את ליבו.

באותה עת הושלכנו כביכול מה'מקדש מעט' שהיה לנו, ובו היינו יכולים לקיים את מאמר הפסוק (הושע יד א) 'ונשלמה פרים שפתינו', ולהשלים את חסרון הקרבות בימינו על ידי תפילה בשפתנו. אם בעבר היינו אומרים לאחר פרשת התמיד, אותה קוראים בתפילת שחרית ומנחה: 'הי רצון מלפניך... שתהא אמירה זו חשובה ומקובלת ומרובה לפניך כאילו הקרבנו קרבן התמיד במועדו ובמקומו וכהלכתו', והייתה נחשבת לנו האמירה במקדש מעט כאילו הבאנו קרבן בבית המקדש - בתקופת הסגר גם את זה איבדנו.

נראה כי הקדוש ברוך הוא הראה לנו בכך כביכול מסר נורא: 'למה לי רוב זבחים?' (ישעיה א יא). כביכול הוא אינו חפץ חלילה בתפילותינו בבתי הכנסת. הרי המחשבה על כך מעוררת פחד נורא ואיום!

ולכאורה, לא מובן מדוע נגזר עלינו כך, הרי בדורנו יש ריבוי תורה וקדושה בעם ישראל, וכפי שנוכחנו לראות בתקופה שקדמה לגזירת הסגר בעת מגפת ה'קורונה' - כאשר התקיימו סיומי הש"ס בכל בתי המדרש ברחבי הארץ והעולם.

הנחתר מאוסטרדה

איננו יודעים חשבונות שמים, וכל אחד ואחד נדרש לעשות חשבון הנפש בינו ובין קונו. אבל נוכל לקבל הבנה מועטה כתשובה לשאלה במה עלינו להתחזק, מן הסיפור הנשגב, אשר סיפר הגאון הצדיק רבי דניאל פריש זצ"ל, מחבר הפרוש 'מתוק מדבש' על הזהרה הקדושה:

העיר אוסטרדה, עיר ואם בישראל, בה התגוררו גדולי עולם וענקי הרוח של עם ישראל, ובראשם רבנו המהרש"א זי"ע, היתה שוממה מעובר ושב. אימה ופחד שלטו ברחובותיה, בעקבות מגפה קשה אשר פרצה לפתע, וכמעט שלא פסחה על שום משפחה. היו בתי אב שיום אחד היו מכניסים את בניהם לחופה ולמצות, וביום שלמחרת קברו חללים בזה אחר זה, רחמנא לצלן. הציבור עמד נבוך ונפחד, הרים עיניו למרום ושאל: על מה עשה ה' ככה לארץ ולעם קדוש זה?

בעת צרה וצוקה כזו התכנסו רבני העיר ובית הדין הגדול בראשות רב העיר, אדם גדול וקדוש וירא שמים, צאצא לגאוני עולם וגאון מופלג בזכות עצמו. יחדו טכסו עצה, עד אשר קבלו החלטה - לערוך יום צום וזעקה.

תיכף ומיד נפוצה ההודעה בין בתי הכנסת ובחצרות הבתים, על גזירת יום תפילה מתוך תענית. גדולים וקטנים, נשים וטף, יפקדו את היכלי התפילה, ובלב נשבר יאמרו: 'נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה'".

אל קולות התחנונים והבכיות, התווספה ההכרזה: כל מי שיועד בלבבו על דבר קלקול, רמז חטא או מעשה עוון שנסתר מעיני הקהל - יקום ויבוא אל בית הדין, יאמר ולא יכחד, למען תוסר המכה, ויעמוד העם נקי לפני בוראו.

בתוך ההמון שסער בין בתי הכנסת ובין סמטאות העיר, נישאה לחישה מפה לאוזן, על יהודי אחד, שפל קומה ופניו קמוטות, שמעולם לא נראה מתפלל עם הציבור.

בימים רגילים איש לא שם אליו לב, אולי סברו שדרכו אחרת, אולי חשבו שמניין אחר הוא מוצא לעצמו. אך בימים נוראים אלו, כשכל העיר זועקת בתחנונים, עיני הכל פנו אליו - מי הוא זה ואי זה הוא שלא נכנס לשערי היכל ה'?

בלבבות התעורר חשד: מי יודע? אולי בשלו הסער הזה? שמה מעשיו אינם נקיים? שני יהודים מהקהילה, אנשים פשוטים ויראי שמים, שבלבם בערה אש של קדושה ודאגה לקהילה, עשו מעשה והחליטו לעקוב אחריו.

אותו אדם התגורר בבקתה דלה בפאתי העיר, ולפרנסתו לא עשה שום דבר מיוחד.

מנין אם-כן הוא מתפרנס, שמה מדבר מה לא כשר? ... בימים הבאים היו שני זוגות עינים נעוצות בגבו, אך הללו לא העלו דבר בחתכם.

כעבור כמה ימים, שמו השניים לב, כי עם רדת הליל, שעה שהרקיע מחשיך וירח דק נתלה בשמים, הדלת החורקת נפתחת, והיהודי יוצא מן הבית בצעדים חרישיים, כשצעפו כרוך סביב צווארו.

בלא לדעת ששני אברכים שומרים את

צעדיו, פנה היהודי אל בין החורשות, משם צעד דרך שביל צר היוצא אל יער עבות, צלו נבלע בין הגזעים.

לבם של שני המתגנבים בעקבותיו נפל בקרבם - מי יודע לאן מוליך סודו? שמה חבר הוא בכת שודדים? אולי באישון לילה הוא יוצא לרקום רעה? חרדה אחזה בהם, והשניים שבו על עקבותיהם.

בבוקר, נכנסו חרדים ונרגשים לפני רב העיר, אשר הדאגה נכרה היטב מבין ריסי עיניו. ספרו השניים את כל אשר ראו - היער, הצעירה, ההעלמות.

"מי יודע מה מעשיו בתוך היער האפל?" סיימו את עדותם. "יתכן כי הוא זה אשר גרם לכך שתבואו עלינו המגפה הנוראה". ענה להם הרב, ועיניו מפיקות תבונה: "אכן, רבותי, דבר מה לא ברור עולה מסיפורכם, ויש כאן מקום לבדיקה מעמיקה. אך מכיוון שלא ראיתם במו עיניכם מה עושה האיש באמת בין אילנות היער, והרי לא ניתן להעמיד משפט על השערה ודמיון, שהרי אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות - לא אוכל להכריע לכאן או לכאן, עד אשר יראו הדברים בבהירות".

"לכן, בלילה הבא", כך ציווה, "תעמדו שוב על המשמר סמוך לדלתו, וכאשר תבחינו באור נדלק בביתו, סימן הוא כי הוא נכון לצאת לדרכו, ותכף תבואו ותעיקוני, ואבוא גם אני לראות ולהבין מה פשר הדבר אשר הוא עושה".

וכן היה. הלילה ירד שוב, קרירות של סתר עטפה את סמטאות אוסטרדה, והעוקבים עמדו בצל הבקתה הדלה, עיניהם קבועות באותו חלון בודד.

לפתע ריצד אור בחשכה שבפנים - הנר הודלק! ללא שהיות רצו האנשים אל בית הרב, דפקו קלות והעירוהו, ועד מהרה הצטרף אליהם, כשבלבו תחושה נסתר כי הפעם תתגלה האמת לאמיתה.

יצא אותו יהודי מן הבקתה, צעדיו הובילו אותו אל שביל היער, והרב ושני אנשי העיר אחריה. מתרחקים ככל אשר נצרך כדי שלא ירגיש בהם, אך קרובים מספיק על מנת שיוכלו לראות מה הם מעשיו. פסע האיש אל תוך היער, ענפי העצים סגרו עליו בדממה, ולפתע עצר סמוך לגזע עץ עתיק, שם התיישב על הארץ, הגיח מצחו על ברכיו, ובקול חנוק התחיל לומר פסוקי קינה - תיקון חצות.

קולו רעד, וצלילי בכיו פילחו את השקט. העוקבים עמדו המומים - זה האיש אשר דימוהו לעובר עבירה בסתר, יושב עתה כאיש אלקים קדוש, ומתייפח על גלות השכינה.

ולפתע אחזה רעדה את גוונו.

קול נוסף נשמע בין עצי היער, קול נעים, רך ועמוק, העונה אחריו ומקונן כנגדו.

ולחרדתם של הרב ושני המלווים הנחבאים בין העצים, איש לא נראה.

הביטו בינות הענפים, פקחו עיניהם לרווחה, אך מלבדם ומלבדו לא היה שם

המשך בעמוד ד'

איש, לא צל ולא דמות.

כששב היהודי אל העיר, מלווה צעדיו בשרידי בכיו, עצרו אותו הרב ואנשיו, ובעינים רכות אך בהוראה ברורה של אותו הרב: "אמור נא, בני, מי הקול אשר ענה אחריך? מה סוד היערה? מה סוד דמעותיך? ומה טעם נמנע אתה מלבוא בין קהל המתפללים בבית הכנסת, להיות עמנו בלב אחד?"

האיש, פניו נפולות ולבו דופק בחזקה, היסס, גמגם וניסה להסב מבט, כמתחשש ומבקש להותיר בסוד את אשר בסתר לבו.

אך הרב לא התכוון לוותר. הוא פנה אליו בנחת ובתקיפות גם יחד: "אני הוא רב העיר הזאת, ומכוח זה גוזר אנכי עליך בגזירת התורה, פתח פִּיך וּגְלֵה אֶת סוּדְךָ! ומלבד זאת, אמור לנו מדוע נמנע אתה מלפקוד את בית הכנסת?"

לאור הוראתו התקפה של הרב, פתח אותו יהודי את פיו וסיפר בקול חרישי, עיניו מושפלות כמי שמוציא סוד יקר מלבו: "רבותי, אני לכם את כל האמת, כי אין לי ברירה אחרת אחרי שגזר עלי הרב.

זה כבר זמן ארוך שאני יושב בכל לילה ומתאבל על חורבן בית המקדש. כל לילה אני קם לאחר חצות, יוצא ליער, מתיישב על האדמה הקרה ואומר סדר 'תיקון חצות' מתוך כאב אמיתי."

ובגלל זה, משמים גמלו איתי חסד מיוחד - נתנו לי מתנה שאין דומה לה: ירמיהו הנביא בכבודו ובעצמו, זה שראה במו עיניו את החורבן האיום וכתב את מגילת איכה, בא להיות איתי בכל לילה. בכל פעם שאני מתחיל להגיד את התיקון - הוא מצטרף אלי ובוכה יחד איתי. הקול ששמעוכם ביער, היה קולו של ירמיהו הנביא..."

דקות מספר חלפו עד שהרב ומלווי התאוששו מהתדהמה שתקפה אותם, ואחר נענה הרב: "אם כן הוא, ואם ירמיהו הנביא בא אליך בכל לילה, מדוע לא תשאל אותו מהי הסיבה שהוטלה עלינו המגפה הקשה הזאת?"

בקש ממנו שיגלה לך על מה יצא הקצף הגדול הזה, ועל מה נגזרה עלינו הפורענות הזאת. ועוד דבר - אמור לי סוף סוף, למה אתה לא בא לבית הכנסת עם כולם? מהי סיבתך לפרוש מן הציבור?"

היהודי השפיל שוב את עיניו ואמר: "כבוד הרב, מחר אבוא לבית הכנסת, ושם אגלה לפניך הכל, גם על מה ששאלת בענין המגפה, וגם אודות המנעותי מלבוא להתפלל בבית הכנסת". מיד הודיע הרב ברבים שהאיש הזה, הצדיק הנסתר, יבוא מחר ויגלה מהו שורש הרעה.

הדבר התפרסם בכל העיר, וכולם המתו בציפייה דרוכה לבאות. כשבא יום המחרת עמדו כל המתפללים בהיכל בית הכנסת, אך היהודי לא הופיע בזמן. האנשים המתו עד ועוד, וכאשר ראה הרב כי אי אפשר לעכב את הציבור זמן

רב כל כך, הורה להתחיל את התפילה. והנה, בעיצומה של התפילה, בעוד הכל עטופים בטליחותיהם, נפתחה דלת בית הכנסת, ואותו יהודי נכנס חרש - עטוף בטלית ומעוטר בתפילין, פניו חיוורות ואור בוהק עליהן.

כמה מן המתפללים שהביטו בו - רעד חלף בהם, אימה אחזה בלבם, עד כי נפלו ממקומם והתעלפו מרוב פחד. בתוך כל ההמולה והבהלה שהשתררה לפתע בבית הכנסת, עמד הרב נדהם.

לא הבין מה אירע, מה גרם למתפללים ליפול כך. והאיש עצמו? עמד בפינה שקטה, מבטו אל ארון הקודש, כמי שכל העולם סביבו איננו - רק הוא והבורא.

לאחר תום התפילה, בעוד הציבור עודו עומד משתומם מן המאורע המוזר שהתרחש לנגד עיניהם, פסע הרב בצעדים שקולים לעבר האיש אשר הופיע לפתע בבית הכנסת. עיניו העמוקות בחנו אותו בריכוז, וקולו נשמע נוקב: "מלבד מה שעלי לקבל ממך מענה בענין הגזירה שפקדה את עירנו, ומלבד שעלי להבין מפִּיך מדוע אינך נוהג להתפלל עמנו מדי יום - כעת התווספה לי שאלה. אבקש שתבאר לי מה גרם לרבים ליפול בעילפון עם כניסתך להיכל?"

נעמד האיש על הבימה, פניו שלווים ועיניו עצומות רגע קל, וכשפקח אותן, נתמלא הקהל רשם כאילו מעמד הר סיני חוזר ובוקע בין כתלי בית הכנסת. ואז פתח ואמר בנועם: "הן כתוב בתורה (דברים כח י): 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'. מפרש רבי אליעזר הגדול בגמרא (ברכות יא.), כי אלו תפלין שבראש. ומכאן, שיש בכוחן של תפלין קדושות להטיל פחד על הרוואה אותן, כשהן מונחות על ראש אדם אשר לא שח עימן ולא הפנה דעתו מדבקתו בבורא".

המשגיח הצדיק הנסתר ופנה אליהם ברוך ובחרדה כאחת: "ואתם, אחי ורעי, אם תתהו על הצרה אשר פקדה את עירנו - הרי שאין היא באה אלא מפני שזולתם בקדושת התפלין, ולזולתם בקדושת בית הכנסת. עת הנחת תפלין - אינה שעת שיחה בטלה. עת התפילה והלמוד - אינו זמן לשיחת רעים. מקדש מעט נרמס בקלות ראש, ומה הפלא אפוא שבא עלינו חרון אף שכזה?"

דממה עטפה את בית הכנסת. קולו בלבד הדדה באוויר, כאשר סיים את דבריו וקולו הולך ומתחזק: "אם תתחזקו בענין זה תתבטל הגזירה, ואם תכבדו את מקום השראת השכינה תפסק הרעה."

אסף רב העיר את כל הקהל, ובשעה אחת של התעוררות קבלו על עצמם כולם, בלב שלם ובפה מלא, לגדור גדרות סביב קדושת בית הכנסת ולנהוג בו כראוי - שלא לדבר בו דברי חול, ושלא להפסיק באמצע הלימוד. מהר מאוד נראתה הישועה - המגפה פסקה כאילו לא היתה, והאור שב לבתיהם של יהודי אוסטררהא.

ומני אז, שנים רבות חלפו, אך סיפור

אותו יום נחקק על לוח ליבם של תושבי המקום - והונצח לזכרון עולם על מודעה שנתלתה בבית הכנסת, שלא יעלה איש על דעתו להקל ראש בקדושת מקדש מעט.

כפי שפתחנו ואמרנו, לא מוטל עלינו לחפש אחר סיבות נסתרות לאותה גזירה שנפלה עלינו. אין כאן כמובן גם תוכחה לשום אדם מישראל. אבל גם בלי לדעת את סיבת הדבר, העובדה שבתי מקדש מעט נסגרו בתקופת התפשטות נגיף הקורונה - דברה בעד עצמה. היא באה לעורר אותנו, את כל אחד ואחד מאיתנו, לקבל קבלה טובה הנוגעת לקדושת בית מקדש מעט.

כל אחד נדרש אפוא לנהוג אחרת בבית הכנסת ובבית המדרש, לשמור על כבוד המקום, ולזכור כי יש בו השראת השכינה. על ידי כך נקיים את מאמר הפסוק (תהלים נה טו) 'בבית אלקים נהלך ברגש'.

מסוגל לשיבה טובה

מעשה נורא כתב הגאון רבי משה שטערן זצ"ל גאב"ד דברצין בספרו שו"ת 'באר משה' (ח"ו סי' קט), שהוא בעצמו היה עד לו, ובכל פעם שהיה נזכר בו היו ארכובותיו נוקשות זו לזו:

"פעם דרש אבי מורי הגאון רבי אברהם שטערן זצ"ל אב"ד ק"ק ניהייזל, דרשה גדולה בשבת קודש בענין עניית 'אמן' ואמן יהא שמיה רבה, ובתוך הדרשה הזכיר את מליצת רבנו הרמ"ק בראשי התבות של המילים 'שתיקה יפה בשעת התפילה' המרכיבים את המילה 'שיבה', לרמוז שהנהנה בדבר ועונה אמן ויהא שמיה רבה, זוכה לשיבה טובה.

הוסיף אבי ואמר: "מכלל הן אתה שומע לאו, אבל אינני רוצה להזכיר את ההפך..."

למחרת בבוקר נעשה רעש גדול בבית הכנסת, כאשר בא אחד מן השומעים וסיפר, שבאותו הלילה חלם כיצד הוא עומד לפני בית דין של מעלה ויצא דינו לחיוב.

התחיל האיש להתחנן לפני בית הדין שיעדין לא הגיע לשיבה, ושאל למה יקנס בדיו קשה. השיבו לו ששח שיחה בטלה בתוך התפילה ולא ענה אמן ואמן יהא שמיה רבה.

השיב האיש בחלומו לפני הבית דין של מעלה שלא ידע את חומרת האיסור.

גער בו אחד הדיינים: "הלא הרב שלכם דרש בשבת זו על ענין זה, ואמר בשם הרמ"ק, שהשוחת בבית הכנסת ועונה אמן ואמן יהא שמיה רבה זוכה לשיבה טובה, ומכלל לאו אתה שומע הן, ואתה בעצמך היית באותה דרשה..."

הבטיח האיש לפני בית הדין של מעלה, שיפרסם את חלומו זה לכל בני הקהילה על כל אשר נעשה עמו, ויזהרים מכאן ואילך בדברי הרב, ואז יצא נקי מלפני הבית דין של מעלה. ותהי לחרדת אלקים.

הבטחה בת ארבע מאות שנה

מעשה באדם אחד ששנים רבות לאחר

נישואיו לא זכה להיפקד בפרי בטן, וכל פעולותיו והשתדלויותיו עלו בתוהו. והיה כאשר כלו כל הקיציץ, נכנס אל רבו ופרץ לפניו בדמעות שליש באומרו, כי אינו יכול לסבול עוד צער זה ללכת ערירי.

נענה רבו ושאלו: הרי באת אלי כי רבך אני, אך אם אגלה לך שמו של צדיק אחד שכל ברכותיו מתקיימות, האם תלך אליו להתברך מפיו?

משהשיב האברך בחיוב, אמר לו הרבי: יש לנו הבטחה מצדיק אמת שאינו חי עמנו בדור הזה אלא מדורות הקודמים. צדיק זה הוא בעל ה'תוספות יום טוב' שאמר שהשומר פיו ולשונו מלדבר בעת התפילה יזכה לראות בנים חיים וקיימים, ואף תיקן בזמן הגזירות בשנות ת"ח ת"ט להוסיף נוסח 'מי שברך' לאחר קריאת התורה בצפרא דשבתא למי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בשעת התפילה, שיזכה להתברך בהרבה ברכות, וביניהן שיזכה לראות בנים חיים וקיימים.

למותר לציין שהלה החליט שמהיום והלאה יהיה נוהר ונשמר לא לדבר בתפילה. לימים העיד אותו אברך, שבחיו עשה כמה וכמה 'טיפול' שונים וקשים, אך 'טיפול' זה היה הקשה שבכולם, ואכן, לא בכדי מתאמץ היצר הרע להכשיל את האדם בזה, כי הוא מהדברים העומדים ברומו של עולם.

הרב הקדוש רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע היה מרבה להזהיר את חסידיו אודות חשיבותה של תפילה והזהירות בה. פעם אמר לרב החסיד רבי דוד פריווער ז"ל מברלין: "הסיבה שיש ליהודי אשכנז פרנסה טובה יותר מליהודי פולין, היא משום שהם מקפידים יותר שלא לדבר בשעת התפילה."

איך פעל הרבי מזוועהיל ישיעה?

מסופר על אברך ירושלמי אחד שהמתין זמן רב לזרע של קיימא. ביום מן הימים פגש האברך את הרב הקדוש רבי שלמה מזוועהיל זי"ע בכותל המערבי, והפציר בו לזכות לבנים.

הרים הרבי את עיניו אל האברך, ואמר לו: אם תבטיח שתפסיק לדבר פוליטיקה, ושתפסיק לדבר באמצע התפילה, תיפקד בזרע של קיימא.

האברך הבטיח.

אותו אברך אכן היה לקוי מאוד בדיבור באמצע התפילה, וגם היה הרוח החיה בשיחות בענייני פוליטיקה, ונאמן להבטחתו הפסיק לדבר פוליטיקה, וכל שכן באמצע התפילה.

והנה, כעבור שנה הזמין אותו יהודי שנושע את הרבי לסנדקאות לבנו הנולד לו למזל טוב.

נענה הרבי להזמנה והגיע לברית לשמש כסנדק. לאחר הברית ליווה האברך את הרבי, ושאלו מה הקשר בין ההימנעות מדיבור להיפקד בזרע של קיימא.

ענהו הרבי שלכל אחד קצוב סך ההנאות המגיעות לו, וכיוון שהוא לקח כל הנאותו לדיבורים, נמנע ממנו ההנאה מבניו.

